

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“

в професионално направление 2.4. Религия и теология (Християнска философия), за нуждите на катедра „История и археология“ към Факултета по хуманитарни науки, обявен от Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“ в ДВ, брой 22/ 10.03.2023 г.

Рецензията е изготвена от проф. дбн Клара Тонева, Богословски факултет, СУ „Св. Климент Охридски“, София като член на научното жури по конкурса.

За участие в обявения конкурс документи е подал един кандидат: **гл. ас. д-р Галя Вълчева Йорданова**, Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“.

I. Описание на представените материали

1. Данни за кандидатурата

Представените документи по конкурса отговарят на изискванията на ППЗРАСРБ, добре подредени и комплектовани са. Гл. ас. д-р Галя Йорданова представя списък, в който са включени 1 хабилитационен труд, публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ (не подлежи на рецензиране) и 10 статии (една на английски език). Документите удостоверяват необходимите академични и практически качества и постижения на г-жа Галя Йорданова както в областта конкретно на Християнската философия, така и в богословската наука като цяло.

2. Данни за кандидата

Галя Вълчева Йорданова е бакалавър по Социална педагогика (1993-1998 г.), магистър по Теология (1993-1998 г.), магистър по Археология (2006-2008 г.), магистър по Психология (2019-2022 г.) и доктор по Теология (05. 01. 2007 г.). В периода 1999-2008 г. е мл. специалист в Катедрата по история и археология, а от 2008 г. и до днес е главен асистент при Шуменски университет „Епископ

Константин Преславски“. Наред с богатото образование, в периода 2013-2023 г. кандидатката има и допълнителна квалификация, която е коректно описана по години.

3. Обща характеристика на научните трудове и постижения на кандидата

Научните трудове на Галя Йорданова имат отношение към християнската философия, християнската етика и религиозното образование.

Център на научните ѝ търсения е монографията (Измерения на страха), която е публикувана през настоящата година. Досега в българската богословска наука нямаше цялостно изследване върху този толкова значим изследователски проблем. Актуалността и важността на темата са неоспорими, нещо повече, те са запазени от пулса на днешното усилено време, белязано от войната в Украйна, продължаващата пандемия (върнала размисъла върху смъртта, който е свързан със страха от нея), социалната и политическата несигурност в страната ни, събуждането на религиозния екстремизъм и др.

В хабилитационния труд Галя Йорданова се опитва да даде цялостно виждане върху концепта страх като проследява различното му осмисляне във философски, богословски и психо-социален план. Авторката борави с комплексен подход, за да навлезе в съдържанието на страха главно чрез анализ и синтез, като наред с посоченото систематично откроява различните гледни точки на философи, богослови, психолози и социолози. Като средоточие на монографията определям богословското разбиране на темата за страха: категоричното разграничение между страха от Бога като религиозна и етична ценност, която е не само дял от ценностната йерархия на преходния човешки живот, но и на фона на вечността, от една страна, а от друга – инстинктивният страх.

Във връзка с научните трудове, представени за участие в конкурса, обобщавам следното:

отговарят на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ в научната област Хуманитарни науки и професионално направление 2.4. Религия и теология;

не повтарят такива от предишни процедури за придобиване на научно звание и академична длъжност;

няма плагиатство, което да е доказано по законоустановения ред.

4. Характеристика и оценка на преподавателската дейност на кандидата

Представената справка удостоверява, че учебно-преподавателската ангажираност на гл. ас. Галя Йорданова е на ниво, което отговаря на академичната ѝ длъжност.

5. Съдържателен анализ на научните и научно-приложните постижения на кандидата, съдържащи се в материалите за участие в конкурса

Съгласна съм с приносите, които г-жа Галя Йорданова привежда. Като автор на настоящата рецензия подчертавам следните нейни постижения:

първо – личният принос на гл. ас. д-р Галя Йорданова към развитието на дисциплината Християнска философия;

второ, впечатлява личният ѝ опит в практико-приложен аспект;

трето – личната ангажираност на Галя Йорданова към съвременните проблеми, които са свързани с християнската нравственост и религиозното образование; обосноваването на необходимостта от религиозна просвета подпомага както интеркултурното и гражданското образование, така и възпитаването (особено на младежите) в православната духовност;

четвърто, в хабилитацията си авторката работи върху изследователски проблем, който не е изследван в българската богословска наука. Чрез направените интерпретации в различни аспекти (философски, богословски, психо-социален и невро-физиологичен) Галя Йорданова формира цялостен поглед, предлагайки своите обобщения относно интердисциплинарната обвързаност на концепта страх;

пето, на базата на осъществени лични проучвания Галя Йорданова анализира и то на различни равнища, каква е степента на репрезентативност на личностните религиозни конструкции по отношение на нивата на депресивните и тревожните състояния у човека;

и на *шесто* място, но с особена важност – реализирано е проучване сред студентите от хуманитарните специалности на Шуменския университет.

Проучването е с научно-приложен характер, като целта му е постигната – да проследи и анализира връзката между страха и тревожността от една страна и религиозната потребност, от друга. Неоспорим принос тук е подходът към изследователския проблем: не само теоретично и методически, но и на практико-приложно ниво, което отваря възможности на г-жа Галя Йорданова към последващи и то успешни изследвания в тази насока.

6. Критични бележки и препоръки

След прочита на хабилитационния труд споделям част от своите наблюдения, които са добронамерени и не променят общото ми положително впечатление.

Относно заглавието – така формулирано („Измерения на страха“) – то не разкрива какъв конкретно е изследователският проблем; едно уточняващо подзаглавие би преодолело тази слабост.

Във връзка със структурата – текстът е разделен на три глави, като само последната има обособени параграфи, които са включени и в Съдържанието. Наличието на параграфи не само улеснява читателя, но и изначално подпомага автора в плавното идейно преминаване от тема към тема.

По отношение на Заключениеето – при преиздаване на книгата следва да се напише ново, в което да се подчертае постигнатото. В настоящия вид заключението преразказва части от хабилитационния труд и звучи незавършено. Така и не се разбира какво е постигнатото от авторката; станала ли е хипотезата ѝ теза, която е аргументирано защитена и накрая – ясно изведена.

Галя Йорданова е дала „Литература“ вместо Използвана литература.

Относно стила на изразяване: авторката пише ту в ед. число, ту в множествено, ту използва безлична форма; има неясни изречения; такива, които са подчинени, но започват с „Поради което...“ (с. 5, 12) и др.

Разбираемо очакванията ми за дълбочина в анализа бяха свързани с изследването на богословското измерение на страха. Точно тази част се оказва недостатъчно задълбочена, усеща се повърхностно преминаване през проблематиката (напр. изреждането на мисли на светите отци, но без авторовото осмисляне на използваните цитати; при анализа на връзката между греха и страха

и др.). Ще бъде полезно ако занапред г-жа Галя Йорданова доразвие и задълбочи конкретно темата за богословското измерение на страха.

В хабилитационния труд са маркирани важни проблеми, които не са разгърнати (идентичност, национализъм, толерантност, необходимост от религиозно образование, ислямски фундаментализъм и др.). Ако авторката беше приложила „под черта“ насочваща литература, щеше не просто да разкрие библиографската си осведоменост, но и да ориентира читателя. Още повече, че някои от посочените изследователски проблеми са директно свързани със страха (напр. тези за идентичността, национализма, толерантността, религиозната радикализация), съществуват и доста научни разработки в тази насока (напр. на архиеп. Анастасий (Янулатос), З. Кръстич, Д. Киров, М. Гьоргевич, Цв. Теофанов, С. Евстатиев, Вл. Градев и др.).

Неприятно впечатление оставя „вървенето“ по един автор – Ларш Свенсен (с. 12–17), Р. Декарт (с. 39–41), Вл. Йеротич (с. 110-111) и др. Доста са и страниците без научно-критичен апарат; дори и написаното на тях да е базово и в този смисъл – общоизвестно в научен план, отново е необходимо да има бележки.

На някои места в текста се правят обобщения, които могат да се приложат като изводи след всяка глава.

Недостатъчна библиографска осведоменост – във връзка с богословската част и конкретно по отношение на българската богословска традиция, не срещнах в научно-критичния апарат имената и изследванията на професорите Панчовски, Пенев, Пиперов, Шиваров, Вълчанов, Хубанчев и др. Тук не става въпрос за научна лоялност или за неуместно цитиране, а за придържане от една страна към изследователската традиция в българското православно богословие, а от втора – за научно-преподавателска приемственост (макар и да сме в различни университети, ние преподаваме по богословие).

Прави впечатление отсъствието на чуждоезични автори, чиито базисни изследвания в областта на история на религиите, психология на религията и християнска социология имат място в изследваната проблематика (напр. Р. Ото и размисъла му върху това как и кога боязънта се превръща в молитвено

благоеговение; Е. Дюркем, М. Елиаде и др.). За разлика от рецензирания труд, в успешно защитената докторска дисертация на Галя Йорданова проличава, че авторката отлично познава богословската традиция и успешно борави със своите знания. Това допълнително усили неразбирането ми – защо тези автори не са използвани и в хабилитационното съчинение? Вероятно се касае за прибързване, може би тази е и причината за многото правописни и пунктуационни грешки в издадената вече книга.

Има и технически пропуски: текстът не е правилно страниран, реално обемът му е по-малък от предложения, има пропуски в научно-критичния апарат и др.

7. Лични впечатления за кандидата

Познавам лично гл. ас. д-р Галя Йорданова като много добър изследовател, увлекателен лектор и колега, която е уважавана и ценена като професионалист.

8. Заключение за кандидатурата

След прочита на представените в конкурса материали и научни трудове, както и след анализ на тяхната значимост и научноприложни приноси, потвърждавам, че научните постижения отговарят на изискванията на ЗРАСРБ за заемане от гл. ас. д-р Галя Йорданова на академичната длъжност „доцент“ в научната област и професионално направление на конкурса.

II. Заключение

Предвид научните постижения на кандидата и като член на научното жури по настоящата хабилитация, съм убедена, че гл. ас. д-р Галя Йорданова напълно заслужава исканото научно звание „доцент“ в професионално направление 2.4. Религия и теология (История и археология). Препоръчвам на ФС при Факултета по хуманитарни науки към Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“ да й го присъди.

14.06.2023 г.

Изготвила рецензията: .....

(проф. дбн Клара Тонева)